

Náš rod

Theodor Josef Hácha

Mlhy minulosti zahalují zpětné stopy každého rodu pokolení dávnějších nebo i poměrně pozdních. Nejdále zpět lze zpravidla sledovat rody selské, vázané na půdu »grunty«; to proto, že nejen v dobách pozdějších, nýbrž i v časech patrimoniálního zřízení jsou vedeny v pozemkových knihách, které byly vždy pečlivě opatrovány a chráněny před zkázou. Zápisy o rodech, zejména poddanských, nalézáme ovšem i v jiných archivních pramenech, jako v knihách odúmrtí a knihách sirotčích, v urbářích, soupisech poddaných podle náboženství, v tabulích křestních, sňatkových a úmrtních, v seznamech kontribučních, majetkových, pozůstalostních, poručenských a jinde. Také matriky farní poskytují zpravidla možnost sledovat rody do minulosti. Nežřídko ovšem je další pátrání znemožněno tím, že se tyto knihy ztratily při živelních pohromách, požárech, ve válkách nebo že jinak přišly nazmar. Při rodopisných pátráních nejvíce využívanými prameny bývají farní matriky, pokud ovšem byly vedeny a zachovaly se. V nich totiž lze sledovat rodovou souvislost v jejich pokrevních posloupnostech a příbuzenstvích. Knihy gruntovní a poddanské jsou sice zpravidla bohatším pramenem zpráv a i touto bohatostí zápisů i stálostí »gruntů«, na které se vlastně jejich zápisy vztahují, jsou rodopisným zdrojem souvislejším, ale často jejich nectností je zmatek ve jménech. Vyskytují se v nich totiž namnoze vlastní jména nikoli skutečně rodová, nýbrž podle obecného zvyku »po chalupě«. Vznikají tím někdy příjmení podvojná i potrojná. Pátrání po pokrevním rodu bývá tím značně znesnadněno. Tyto jmenové nepřesnosti sousedských zvyklostí vnikají někdy i do matrik. Rodové povědomí nejde právě ani tolik krví, jako půdou, v níž u rodů selských doslova tkvějí kořeny rodu. Tak také u rodu Hácha.

Pátrání bývá ztěžováno také pravopisnou růzností, nepřesností a namnoze přímo písařskou nedbalostí. Špatným čtením nebo slyšením, kolísáním mezi pravopisem latinským, německým a českým a někdy i fonetickým zápisem se jména měnívaly téměř k nepoznání, někdy na trvalo.

ARCHIVUM VORLICHENSE Registra prodage Gruntůw na Aurzadie Kosteleczkým a Radwanowským Založiena od Urozeneho p. Hýnka Roha Sosnowcze z wilkanova aurzednika tý cziasy na Worliku Letha 1587, FOL. 230 VES RŽENKOV, GRUNTH JANA ZLOCHA, Za Placzeney

Pawel Zloch wzal ten Grunt po otczy swým a druhého Bratra sweho Jarolima odbyl z toho Gruntu, postaupiwssi mu v Podilu otczowskym Gruntu v teg vsý slowe H a c h o w s k e y a tak on Jarolim nema se tu na nicz potahowati a se ho odrzika vssak na ten Působ zie gest mu Pawel Bratr gehu Przidal kus diediny Pod 3 1/2 = strycha genž slowe wu klikach a kus Porostliny S Planinau genž slowe v Biesowie Za Placzeney.

To je nejstarší zatím zjištěný archivní záznam týkající se rodu Háchů. Nejdávnější stopy Háchova rodu vedou z Prácheňska, tedy z oblasti písecké. Souvislejší zprávy začínají ve století šestnáctém v Řenkově, vesnici mezi Milevskem a Sedlčany. Váží se, jak patrně z orlického zápisu nahoře citovaného, ke gruntu, jenž »slowe Hachowskey«. Grunt byl poddaný vrchnosti v Orlíku nad Vltavou a od století šestnáctého seděli na něm postupně Háchové, ZlochovéHáčové, Hach, KotovéHáčové a HolubovéHáčové. Jak zřejmo, rodiny na statku usedlé přijímaly také jméno po gruntu. Podle jednoho zápisu (z r. 1627) ujal se gruntu Matěj Hach. Protože písaři se často dopouštěli hrubých nesprávností (místo Zloch psali třeba Sloch, z Loch, Loch, místo Kot psali Kost, Kos, Kass, nebo také Zacha místo Hácha), lze soudit, že i toto byl Hácha, snad potomek původních Háchů, který se vrátil do Řenkova, ujal »háchovský« grunt a osvěžil jeho tradiční jméno.

Roku 1773 přiznal se jeden z našich přímých předků, jménem Václav, syn Martina HolubaHáchy, do Velké u Milevska, na statek »U Ermisů«. Václav Hácha se už na křestním listu svého syna Josefa jmenuje »Venceslaus Holub vel Hácha vel Ermis«; jméno HolubHácha přinesl si z Řenkova, jméno Ermis mu přibylo ve Velké »po chalupě«. Statek ve Velké byl později patrně rozdělen na statky dva, jeden »U Háchů« nebo »U Holubů«, vedlejší »U Ermisů«, jak se tam dosud říká. Nynější majitelé tohoto statku se stále ještě jmenují druhým jménem Ermisové. I Václavův syn Josef se přiznal »přes pole« na prastarý statek »U Lesáků« v Hrazánkách u Milevska. Tento Josef zakládá linii hrazáneckých Háchů, nazývaných také Lesákové. O nich vypráví více článek následující. Mimo tuto ústřední linii, původně řenkovskou, vyskytují se Háchové v několika místech kraje prácheňského, většinou nepříliš vzdálených od Řenkova: ve Vlastci, Nevězicích, Předbořicích, podle starých zápisů také v Jickovicích, v Jeteticích, Květově i jinde. Je pravděpodobno, že alespoň někteří z těchto Háchů jsou přímí potomci původních Háchů řenkovských.

Prameny dosud zjištěné mluví o starších generacích Háchů jenom jako o sedlácích. Pouze o jednom je zmínka, že »...Waczlaw Hacha 1692 dal se na vognu«. Z pozdějších pokolení máme už rodinnou tradici i zápisy o příslušnících rodu, kteří se věnovali i jiným povoláním. To ostatně vysvitne z rodopisného přehledu, z jeho závěrečné části. Podle nejstarších souvislých zápisů »háchovský« grunt po sobě postupně ujímali:

Jíra Zloch, zemřel asi 1587;

Pavel Zloch, Jírův syn, zemřel asi 1640;

Jarolím Zloch, Pavlův bratr, zemřel asi 1626;

Matěj Hach, zemřel někdy po roce 1638;

Jan KotHácha, zemřel asi 1666;

Matouš KotHácha, syn Janův (data neznáma);

Jakub HolubHácha, zemřel asi 1718.

Tento Jakub Holub 14. dubna r. 1673 ujímá opuštěný grunt »však na stavení dokonce spuštěný«. Je to první náš zjištěný pokrevní předek. I on přijal jméno také »po gruntu« a v matričních zápisech pozdějších, počínajíc narozením Jakubova syna Jiříka, toto přijaté jméno Hácha nahrazuje a vytlačuje správné jméno rodové. My tedy pokrevně pocházíme vlastně z rodu Holubů, jemuž staletý háchovský grunt v Řenkově vtiskl svoje starobylé jméno. Jakub

HolubHácha zemřel někdy před rokem 1718. Vědomost o dosavadních hospodářích na gruntu nám podávají knihy gruntovní a jiné vrchnostenské zápisy. O rodové posloupnosti dalších potomků máme už přesné farní matriční doklady. V nejstarších zápisech křestních farního úřadu v Kovářově, v okrese milevském, v diecési budějovické, »zapsaných od d. pp. Otců Soc. Jesu z residence petrovické a krašovické« (již zaniklých), je z roku 1683 tento český křestní záznam:

Dne 4. února 1683 pokřtěno jest dítě Jiřík, syn Jakuba Hachy ze Drzenkova (Řenkova) a Kateřiny manželky. Kmotrové: Jan Hejl z Vladyčína, Anna Kovářka z Předbořic a Mikuláš Hroch z Předbořic.

Jiřík HolubHácha zemřel r. 1738. Další matriční zápis farního úřadu v Kovářově uvádí Jiříkova syna:

Dne 24. octobris 1722 od dvojctihodného pana pátera Jakuba Volavky pokřtěno dítě jménem Martin z Řenkova. Otec: Jiřík Hácha.

Tento Martin Hácha oženil se podle oddacího listu ze dne 20. listopadu 1746 s Kateřinou, dcerou Jana Dobiáše z Vesce (Vesec, okr. Milevsko). Následuje pak Martinův syn Václav »Hacha«, narozený 16. září 1748 v Řenkově. Tento Václav, který, jak již bylo řečeno, přiženil se do Velké, měl syna Josefa. Poněvadž vesnice Velká byla přifařena k Milevsku, byl 23. IV. 1781 Josef pokřtěn ve farním kostele milevském. Při jeho křtu se v matrice pojednou znovu ještě objevuje také jméno Holub, ačkoliv v té době prastaré jméno Hácha v rodě již převládlo. Jak již uvedeno, přiženil se (už ve svých 18 letech) tento Josef, náš praděd, na lesákovský grunt v Hrazánkách, přifařených do Petrovic u Sedlčan. Náš děd, Josefův syn, je v matrice jmenován Jan Nep. Hácha. Jeho matkou byla Anna rozená Lesáková. Narodil se v Hrazánkách č. 4 dne 26. srpna 1807, pokřtěn byl v Petrovicích. Nejstarší syn našeho děda Jana Háchy, Josef, náš otec, narodil se rovněž v Hrazánkách 24. IX. 1832 a pokřtěn byl v kostele sv. Petra a Pavla v Petrovicích. Prvorozený syn Josefa Háchy byl Emil Dominik Josef Hácha, dnešní státní prezident. Narodil se v Trhových Svinech dne 12. července 1872 a byl příštího dne pokřtěn ve svinenském farním chrámu. Křest provedl páter Tomáš Zetl, kaplan svinenský, za kmotry byli: Dominik Klaus, měšťan ve Vlašimi, děd novokřtěncův, a Anna Háchová, křtěncova teta. V matriční knize je dále zapsáno, že otcem dítěte je Josef Hácha, kontrolor c. k. berního úřadu ve Svinech, syn Jana Háchy, rolníka v Hrazánkách č. 4, a jeho manželky Anny roz. Jakešové z Branišovic č. 4, a matkou dítěte Marie Karolína Pavlína Háchová, dcera Dominika Klause, měšťana ve Vlašimi, a jeho manželky Anny roz. Průchové z Vlašimě čp. 65.

Druhým synem Josefa Háchy byl Theodor Josef Hácha, pisatel těchto řádek. Narodil se 22. července 1874. Dalších mužských pokračovatelů této souvislé řady není a tato přímá rodová linie končí námi a bratrovou dcerou, Miladou RádlovouHáchovou. Nejmladším mužským potomkem nejbližší větve paralelní a nejbližším dědicem rodového jména je 20letý Jiří Hácha. Je prapranukem našeho děda Jana Háchy.

Náš rod byl už za našich pradědů členitě větvený, ale bližší zprávy z rodinné tradice i záznamů zachovaly se teprve od časů našeho praděda. To byl Josef Hácha, rychtář v Hrazanech. Ten podpisoval se někdy, dokonce i na úředních listinách, »po chalupě« jako Josef Lesák, a teprve později důsledně Josef Hácha. Putovali k němu, podobně jako později k jeho synu Janovi, spoluobčané i ze vzdálenějšího okolí o radu a pomoc ve věcech úředních, rolnických i soukromých. V napoleonských válkách byl vedoucím skupiny vojenských přípřeží, která se s rakouskou armádou dostala až do Francie. Dlouho o něm nebylo slyšet, jeho lidé se domnívali, že se už nevrátí. Ale přece se vrátil, mluvil prý francouzsky (německy uměl už dříve) a přivezl si hodně peněz.

Jan Hácha, náš děd, převzal lesákovský statek již v 16 letech. Svěřila mu jej jeho matka, po právu paní a vlastnice statku, když její manžel příliš byl zabrán veřejnými záležitostmi. Jan Hácha byl rovněž rychtářem v Hrazanech a byl určen také za náhradníka zemského sněmu v roce 1848. Byl široko daleko znám jako písmák, odbíral noviny a těšil se důvěře a úctě u svých krajanů i u vrchnosti a veřejných úřadů. Měl devět sourozenců, z nich však někteří v útlém mládí zemřeli. U jeho pokolení můžeme již zjistit počátek odklonu od rolnictví. Janův nejstarší bratr Josef byl vrchním na panství kouřimském; po pádu vrchnostenského zřízení byl převzat do státní služby. Další bratr František byl sládkem v kterémsi premonstrátském pivovaru, za manželku měl sestřenicí proslulého tehdy chirurga prof. dr. Weisse. Janův třetí bratr Hynek byl aktuárem v Kralovicích, později též v Chlumu u Hradce Králové. Jediná dospělá sestra Janova Marie uhořela, podle rodinného podání šílená z nešťastné lásky.

Také děd Jan dal svého prvorozeného syna Josefa, našeho otce, na studie do Písku. Po studiích byl otec nejdříve berním praktikantem v Dobříši, pak v Kralovicích u Plzně, asistentem v Hluboké nad Vltavou, po zkouškách ze státního účetnictví byl potom adjunktem ve Vlašimi. Zde se seznámil s naší matkou. Když byl v hodnosti berního kontrolora přeložen do Trhových Svín, oženil se s ní. Stal se pak berním (dnes bychom řekli berním správcem) a zemřel 23. III. 1884 ve věku 51 let. Ačkoliv pobyl v Trhových Svinech necelých třináct let, zůstala tam po něm živá a účtyplná paměť. Od svých představených byl oceňován jako vzorný, přesný úředník a odměňován pochvalnými dekrety, ale naprosto nebyl jenom strohým zástupcem fisku. Lidé z města i okolí za ním chodili o radu ve věcech úředních i jiných. Jeho lidské zájmy byly velmi bohaté. Byl milovník přírody, zahradničil, vydatně přispěl lékárníku Weyszerovi při zakládání prvního sadařského spolku v kraji, tak chudém tehdy na ovocné a okrasné stromoví. Jevil účinný zájem o hospodářskou a výrobní činnost v městě, byl tu i oblíbeným účastníkem společenského života. V soukromí věnoval mnoho času právnímu studiu, a to daleko přes svou úřední potřebu. Při tom však a při své háchovské horlivosti čtenářské (která se projevovala také u obou jeho sester) měl živý smysl pro věci rázu technického a řemeslného, jevil i mimořádnou dovednost a vynalézavost při hotovení praktických věcí pro domácnost. Sestrojil si sám silniční drezínu a jezdil na ní z Hluboké do Budějovic i jinam. Sklony po otci jsme si s bratrem Emilem rozdělili: bratr zdědil zájmy teoretické a právní a přesné myšlení, já otci děkuji za smysl pro věci technické a za jisté manuální schopnosti.

Z osmi sourozenců našeho otce zemřeli čtyři v útlém věku. Druhorozený František převzal statek; zemřel krátce před naším otcem. Zanechal dva syny, Eduarda a Františka, a dvě dcery. Eduard převzal po otcově smrti statek ještě jako

nezletilý, František zmizel ve světové válce. Po Eduardovi zůstali dva synové, Josef a František, a tři dcery. František zemřel v mladém věku, Josef je otcem onoho Jiřího, posledního dědice jména v této větvi.

Dalším otcovým bratrem byl Hynek, rolník; přiženil se do Mezihorí a měl asi pět dětí, z toho tři syny. Otcovy sestry byly Josefa a Anna. Josefa byla provdána za Františka Šittlera, tkalce z Jistebnice. Z jejich šesti dospělých dětí vynikl syn Eduard Šittler, pozdější monsignore, sídelní kanovník na Vyšehradě, významný archeolog, spisovatel a konservátor (na obrázku), který se nejvíce zasloužil o vybudování kostela sv. Prokopa na Žižkově a dvacet let svého pilného života věnoval uspořádání a katalogisaci archivu starobylé vyšehradské kapituly. Jako člen různých památkářských korporací zachránil svým zásahem mnohou pražskou historickou památku a nebýt jeho, sotva bychom co věděli o vzácných svědectvích dávné minulosti památného Vyšehradu, jež odhalily vykopávky jím zahájené. Eduard Šittler byl nejvýznamnější člen našeho rodu po přeslici. Jeho příbuzenské vztahy k Háchovu rodu byly ještě posíleny sňatkem jeho sestry Marie se mnou. Eduard i Marie zemřeli oba v roce 1932.

Otcova sestra Anna se narodila až 17 let po něm, roku 1849. Byla nejmladší z otcových sourozenců a stala se mu nejmilejší. Vedla otci domácnost na několika jeho úředních působištích, i po otcově sňatku zůstala několik let v jeho mladé domácnosti a chovávala malého Emila i mne. Když se pak provdala za sedláře Jakuba Danko, trávili jsme oba valnou část svého dětství »u Danků«, přímo proti našemu rodnému domu, v létě ponejvíce na zahradě. Když jsme se z Trhových Svin po smrti otcově odstěhovali, vždy jsme se k tetičce Dankové rádi vraceli. Až do své smrti (zemřela r. 1938 ve věku 88 let) byla pro nás milou představitelkou starých háchovských generací.

Na konec ještě krátce něco o našich předcích se strany matčiny. Klausové nebyli selský rod, a proto z příčin dříve uvedených je po ruce málo pramenů, z kterých můžeme čerpat poučení o dávnějších jeho předcích. Nejstarší zpráva máme o Klausovi neznámého křestního jména, který byl sládkem v Novém Jičíně a zemřel u svého syna Kašpara v Chrlicích u Brna v roce 1790. Měl tři syny: Kašpara, Valentína, Leopolda.

Kašpar Klaus byl sládkem v Chrlicích a zemřel ve Svitavách r. 1825 ve věku 66 let. To byl náš praděd. Jeho manželka Anna byla rozená Albrechtová a zemřela rovněž ve Svitavách r. 1855 ve věku 82 let. Měli sedm dětí, z nich Dominik byl náš děd. I on a jeho bratr Antonín byli sládky jako jejich otec a děd. (Rovněž tři synové Valentína Klause byli sládky.) Vnučkovi Antonína Klause, bratra našeho děda, zemskému vrchnímu účetnímu radovi v. v. Antonínu Syrovému z Olomouce děkujeme za zprávy, z nichž čerpáme svůj přehled Klausova rodu.

Řada Klausů z různých větví a jejich sešvagřených příbuzných byla zaměstnána v hospodářských službách na panstvích olomouckého arcibiskupství. Byli to sládci, lesmistři, správci atd. Někteří Klausové byli soukeníci. Nenalézáme mezi nimi žádného rolníka.

Dominik Klaus, náš děd, vystřídal jako sládek několik působišť, až zakotvil v Medlešicích u Chrudimě. Tam se mu 15. I. 1837 k několika dětem narodila dcera Marie, naše matka. Když v Medlešicích dědovi Dominikovi zemřela manželka, rozená Průchová z Vlašimě, byl její smrtí tak zdrcen, že raději předčasně zrušil pacht pivovaru a zaplatil smlouvenou konvenční pokutu čtyři tisíce zlatých, sumu tehdy úctyhodnou, jen aby mohl místo těžké ztráty opustit a přestěhovat se do Vlašimě. Zemřel u našich rodičů v Trhových Svinech r. 1881 v osmdesátém roce věku a je tam pochován spolu se svým zetěm a jeho sestrou Annou Dankovou.

Naše matka byla ze šesti sourozenců. Synem její sestry Antonie byl Emil Pauer (1861-1936), povoláním inženýr chemie, na konec v hodnosti vládního rady, český básník, objevený Vrchlickým. Matčina nejstarší sestra Anna, provdaná Bialoruská, je babičkou malířky Anny Roškotové a architektka Kamila Roškota.

Dcerou matčina bratra Františka byla Marie, pozdější choť mého bratra Emila. I on, podobně jako já, si vzal za ženu svou sestřenicí, jenže se strany matčiny.

Naše matka byla vzorem pečlivé manželky a starostlivé matky. Byla dobrá hospodyně, znamenitá kuchařka a lidé jí měli rádi. O jejím dobrém srdci svědčí i krásný vztah k švagrové Anně Dankové. Měly se spolu rády jako rodné sestry. Měla dobrý společenský takt a lidský jemnocit. Po časně smrti našeho otce, kterého opravdu zbožňovala, připadl jí těžký úkol, staratí se sama o výchovu nás dvou. Dožila se věku 77 let. Snažila se dáti nám do života i všechno, co by nám byl mohl poskytnout tatínek.

Vzpomínáme obou s láskou a ryzí vděčností.

Novým uvedením dvou téměř neznámých rodopisných prací na háchovské téma připomínáme 130. výročí narození našeho někdejšího prezidenta JUDr. Emila Háchy (12. 7. 1872 – 27. 6. 1945). Obě genealogické studie vyšly poprvé před šedesáti lety, v říjnu 1942 ve sborníku „Jihočech Emil Hácha“. Vznikl zásluhou Jihočeského vydavatelského a nakladatelského družstva v Budějovicích. Slavnostní vydání knihy v grafické úpravě Jiřího Trnky uspořádal fotograf Karel Hájek, rodák z Lásenice na Jindřichohradecku. Svými texty sem přispěli mj. historik dr. Miloslav Novotný (Duše jižních Čech), prof. Emanuel Chalupný (Jihočechevé), prof. František Oberpfalcer (Chvála jihočeské řeči) a trhosvinenský městský archivář Karel Kůrka (List ze svinenské kroniky). Verše věnovali Jan Čarek a Ladislav Stehlík, půvabnými kresbami dílo doprovodil Alois Moravec.